1958

NOVE MOGUĆNOSTI

Uz II. izložbu Jugoslavenske grafike u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu

Dok se dio slikarske produkcije — napose onaj, kojeg autori insistiraju na »štafelajnoj slici« — nalazi u kritičnom položaju, nisu iskorištene sve mogućnosti grafike. Nisu još dovoljno uočene ni one potrebe, koje predstavljaju novi životni teren grafike. Naime, ulje na platnu komornoga formata postepeno gubi svoje korijenje u tlu na kojem živi. Potražnja opada, a to opadanje vrlo je simptomatično i na svoj se način odrazuje, u prosjeku, čak i na stilskim metodskim teškoćama slikara, koje teškoće radaju: slabostima djela. Grafički list, naprotiv, nema još ni dovoljno onih, koji ga stvaraju, a još nisu nađeni ni svi oni putovi, koji bi ga sa sigurnošću i na dovoljnoj širini doveli do kupca. Ima više znakova o tome kako ovaj — jednom svijesno, a drugi put s manje jasnijim pojmovima — grafičko djelo treba, želi i očekuje.

Izložba u Umjetničkom paviljonu pokazuje kako među grafičarima raspolažemo nizom nesumnjivih talenata. Štoviše, na području grafike neki su slikari sigurnije i efikasnije počeli rješavati ona likovna pitanja individualne prakse, koja na platnu ne mogu savladati. Prilični broj izloženih radova predstavlja svježije likovne po-

ZLATKO OMERBEGOVIĆ: »SLUČAJNI PROLAZNIK«, ULJE 1956. Izložba se održava u salonu ULUH-a od 16.—31. V.; na izložbi učestvuju i akademski slikari: Kuintino Basanić, Vladimir Magdić i Ivan Pušak

tencijale od onih, koji su prosječni u »štafelajnom« slikarstvu. Nekoliko individualnih pojava zacijelo pripada među najvrednije kapacitete našeg likovnog života uopće. — Valja, doduše, istaći kako osjetljivi broj grafičara, koje poznajemo i koji intenzivno rade i stvaraju — nedostaje na ovoj izložbi. I opet su organizacione slabosti uzrokovale te praznine. Nema: Pregelja, Mihelića, Sedeja, Debenjaka, Tršana i Pogačnika iz Ljubljane; nisu tu: Srbinović, Vujaklija, Maskareli i Anastasijević iz Beograda. Ne izlažu ni Švertasek, Pintarić i još neki iz Zagreba. Nisu svi izlagači najsretnije zastupljeni, a nisu ni svi brojčani odnosi eksponata realni. Izvjesni broj listova predstavlja samo opterećenje za izložbu. Ali, opći profil svega materijala i kvalitativni prosjek na višem su nivou, nego oni, drugih sličnih izložbi. I — stoga je to pozitivni datum u razvitku grafičke kulture na likovnom horizontu našega terena.

Varijacije na temu intimnog čuda u poetičnoj stvarnosti vidljivih predmeta sve se očitije ukazuju kao okvir glavnine težnji u modernoj grafici na domaćem planu. To su plodovi druge i treće žetve na polju, koje je prije trideset i više godina zasijao nadrealizam. Tu se negdje u blizini moraju nalaziti i oni likovni interesi, koji su najaktuelniji, jer to dokazuju — najidealniji i najpouzdaniji dometi, realizacije i na ovoj izložbi.

Nije slučajno što šest gravura A. *Opršnikove* svakako predstavlja najvrednija djela cijele ove izložbe, a čini se da je trenutačno to i optimum u našem vidokrugu uopće. Autentična poezija motiva, duboka opravdanost sastava kompozicije i odlična tehnika tih listova zaslužuju posve prijetku ocjenu svoje vrijednosti. — Nedaleko tih gravura nalaze se i tri bakropisa mladog slikara *Bernika*. Njegova je invencija, doduše, još natopljena dojmovima pred skulpturom Chadwicka, i Moorea. Ali — suma rezultata autorovih napora još uvijek dostaje da mu odamo posebno priznanje. Vrijednost *Bernikova* »Akrobata na konju« posve je izuzetna. — Među mladim litografima, koji svoj izraz grade na temama sa figurama, *Luković* je još jednom pokazao kako njegova misao teško veže kompozicione cjeline, no u detaljima je upravo neiscrpan. Lik »Oratora«, pijetao pored njega, sam »Drveni pijetao« i neke figure na »Pogrebu klauna«, mogli bi samostalno stajati kao primjeri neobično žive mašte i tehničkog majstorstva najbolje vrste. — Novi je domet svoga talenta upravo u tehnici litografije realizirao i *Slevec*. Njegovi su linorezi vrijedni, ali litografirana »Mrtva priroda« je zanimljivija i njezino će djelovanje biti trajnije. — *Ž. Hegedušić* i *Detoni* nastavljaju svoju tradiciju. Hegedušić je svakako sigurniji kad ostaje na ritmu same, čiste linije, nego onda, kad se upušta u zamršene sastave crta, šrafura i tonova. Detonijeva je nadprosječna »Noć u velikom gradu«, valjda nastavak autorove sklonosti prema tamnim prividenjima, koja su se već pokazala u ranijim mapama. Čini se da sad traže koncentraciju, strožu selekciju u prevelikom obilju detalja i oslobođenje od — autobiografskog prizvuka zamisli. — »Tuga i radost šume« *Borčićeve* znači gotovo prelaz na apstrakciju. Iako još nije sve sređeno u tome radu ipak on pripada među ono najzanimljivije, što je autor do sada mogao izložiti. — *Restek* je svojom tehnikom stigao dalje od granica vlastite invencije. Prerastao je vlastiti dosadašnji prosjek kombiniranom gravurom »Noćne sjene«.

Apstrakcija je zastupljena prilično obilno. *Dogan, Kulmer, Lipovac*, a djelomice i *Murtić, Petlevski* i *Kratohvil* djeluju na tom terenu. No, nijedan rad u smislu nefiguracije nije dosegao razinu, koju bismo već mogli očekivati. Jednom nastojanja zapinju na tehničkim pitanjima, a drugi puta je invencija autora umorna ili — nedovoljno samostalna. Ipak — Petlevski, Kulmer i Lipovac obećaju najviše. — Tehnički problemi na neposredni ili posredni način opterećuju rad *Kinerta, Postružnika* i *Price*. Kinert se nije snašao na velikim formatima, a vidi se i to da mu je gravura iglom na metalnoj ploči bliža od litografije. Prica je na litografskom kamenu stranac. A Postružnik je sa svoja tri linoreza otkrio zanimljive strane svojih eksperimenata. Sirovi oblici figura mogli su primiti u sebe mnogo više života nego se to desilo. Sad su još prazni, shematski i bez draži punokrvnog grafičkog otiska. — Karanović nije srećno zastupljen. Samo litografija »Krošnje« informira nas o autorovim potencijalnim mogućnostima. Celić zalazi u poluapstrakciju, koja mu je tuđa i u njoj se sleduju sva osjećajnost i sve misli autora u praznim formulama.

R. PUTAR

»list« ■ 22. V. 1958.

"Narodni list"